

Пред звезданим вратима Савремени бугарски песници

У биографском делу ове књиге указали смо на блиске родбинске везе Милановог деде и оца са породицама у Бугарској. Дедина два брата одселила су се у Софију, где је и деда Милан провео део свога живота. Истакнимо да је бројним и различитим рођачким, пријатељским и пословним везама био уткан у бугарске животне и духовне просторе. Током шездесетих година, отац Сергије је обновио везе са фамилијом у Софији, па се почело са размењивањем узajмних посета. Његова нумизматичка и историјска истраживања учинила су све учесталијим те међусобне сусрете. Повремене боравке у Бугарској, на научним и песничким сусретима, Милан је, једном приликом, искористио да посети рођаке Георгија - Гошу Николова и Антона Стамболџијева.

Усудна звезда водила најпре је довела у блиску сарадничку везу, а потом и присно братско дружење, два научника астронома и истовремено песника, делом и по души: Милана С. Димитријевића и Бугарина Милчу Кирилова Цветкова. Први пут су се срели и упознали на астрономском научном скупу у Солуну 1997. У мају 1998, на повратку из Истамбула, Милан је био гост Цветкова и тада су договорили организовање Прве бугарско-српске астрономске конференције, која је одржана у Београдчику, августа исте године. Тако су засновани доста чврсти и поуздани темељи будуће сарадње на неколико различитих подручја. Од тада су, заједничким напорима и у пуном сагласју остварили осам плодотворних научних конференција српских и бугарских астронома.

Захваљујући Милану, у мају 2012, у његовом завичајном Лесковцу, одржана је Осма српско-бугарска астрономска конференција. Један од разлога и мотива био је да се афирмише лесковачка локална средина и да јој се придода изванредан студијско стваралачки садржај. Уз то, југ Србије, је ближи и приступачнији гостима – научним посленицима из Бугарске. Скуп је имао завидан научни ниво. Напоменимо, да је оперативну припомоћ Милану пружао и наш заједнички брат Душан Цветковић Лешњак.

Истакнимо, да је ангажовањем књижевника Драгана Радовића, приређено запажено књижевно-поетско вече у Културном центру Лесковца. Поред Милана, учествовали су: Милчо Цветков, Рајчо Русев Рајсн, Петко Недјалков, Здравка Шејретова и Даринка Крстић, родом из околине Босилеграда, као водитељ. Бугарским песницима се придружио и афирмисани културни посленик и инспиратор велике културно-уметничке акције „Јухорско око“ – Ђорђе Петковић, аутор више песничких књига. Он је за ту прилику сачинио 50 нумерисаних примерака збирчице деконструисаних сонета, посвећених Конференцији. Том приликом, Здравки Шејретовој доделио је признање Poeta Primus. Касније, Петко Недјалков је позвао Милана, Даринку Крстић и Драгана Радовића на међународни скуп писаца у Плевену. У зборнику са ове песничке свечаности објављени су стихови поменутих аутора.

На Петој конференцији „Развој астрономије код Срба“, којој је присуствовало више даровитих песника из Србије, као и из Бугарске,

догодило се спонтано лирско-уметничко надметање присутних астро-песника. Био је то сјајан „ватромет“ стихова, који је обогатио и оплеменио активност у секцијама *Књижевност, уметност и астрономија* и *Космичко – инспирација поезије*. После надахнутог лирског слова Милча Кирилова, илустрованог одговарајућом презентацијом, при чему је изразито емотивно говорио ангажовану поезију, укључио сам се и сам говорећи одломак из „Облака у панталонама“ Мајаковског. То су прихватили и други присутни списатељи, укључујући и Надежду Ерић. То је додатно подстакло Милча да са још више инспирације и лирске развигорености, настави свој импресивни наступ, који је срдачно поздрављен од свих присутних. А онда су почели да се смењују рецитатори, уносећи нове садржаје и динамику.

Милан и Меглена Божанова, врли преводилац његових стихова, представили су Димитријевићеву књигу *Песме*, објављену на бугарском.⁶⁴⁷ При том је стихове на српском говорио аутор поменуте збирке, а потом их је поетеса Божанова читала на бугарском. Додајмо овде да је књига штампана у једној врсти дивот издања, у посебном формату, са красним ликовним прилозима, на посебној врсти папира и неупоредиво бољој опреми од издања на српском.⁶⁴⁸

У поменутом Зборнику објављена је и песма Милче Кирилова *Поклон*,⁶⁴⁹ посвећена Милану, публикована у контексту приказа активности клуба „С Геом на Редуту“.

Научник и песник Милчо Кирилов Цветков увео је Милана у круг савремених бугарских песника окупљених у поменутом Клубу. Крајем јула 2008, Милчо га је позвао на дружење у оквиру поетског окупљања у парку „Гео Милев“.⁶⁵⁰ Ту се непосредније упознао са стваралаштвом чланова Клуба, који су му даровали збирке песама, а њихово читавање га је подстакло да се позабави превођењем и поетолошким разматрањима. То је био зачетак активности, што је довело до потоњег обликовања Зборника *Пред звезданим вратима*. У поменутом зборнику број пет Димитријевић је представио читаву плејаду бугарских песника инспирисаних космичким и астралним сферама.⁶⁵¹

У некој врсти пролога за овај песнички зборник, Димитријевић, с пуно разлога, указује на извесну сродност, па и родословну блискост, песничке лозе, што га је, по неком вишем космичком науму, повезала са

⁶⁴⁷ М. С. Димитријевич, *Стихотворения*, Херон прес, Софија, 2008.

⁶⁴⁸ Вредно је помена да је и збирка песама Сергија Димитријевића, *Искри от миналото*, Българска книжница, Софија, 2012, штампана код реномираног издавача у врло лепој опреми, која привлачи пажњу.

⁶⁴⁹ Милчо Кирилов, *Поклон*, Зборник радова конференције *Развој астрономије код Срба V*, стр. 764.

⁶⁵⁰ Том сусрету, поред Милана и Милче, присуствовали су Маја Митова, Улјана Петкова Паскалева, Илијана Илијева, Катја Маринова, Евгенија Маринчева и Рајчо Русев Рајсн. – *Развој астрономије код Срба V*, фотографије 1-5, стр. 761-763.

⁶⁵¹ М. С. Димитријевић, *Савремена бугарска поезија – клуб песника «С Геом на Редуту» и чаровитост лирско-космичке инспирације*, Зборник радова конференције *Развој астрономије код Срба V*, стр. 759-791.

распеваним савременим бугарским лиричарима. Његова племенита културно-уметничка намера је да, у српским просторима, афирмише и делом оваплоти оно што бугарски песници обликују у својим стиховима. Избор песама је овде начињен, више по сродности замисли, идејама, хуманистичким хтењима и надахнућу.

У прологу *Пред звезданим вратима*, Димитријевић се скоро интимно обраћа широкој читалачкој публици, истичући да је поменута књига настала „по нужности случаја, који сасвим ненадно кроји наше судбине“ и делотворно их повезује са модерним и отвореним токовима песничког умећа. Он врло сликовито помиње *лирски цветник* и раздрагано *звездано јато* лиричара, чије га стваралаштво, вредностима, ритмичко-музикалним квалитетима, смелим стилско-изражајним средствима, обавезује да посвети одговарајућу пажњу лирски размахнутој братији у песничком клубу *С Геом на Редуту*.

Цветни врт парка *Редут* постао је инспиративна узајамна „тајна веза“ између стихотвораца, заталасаних небеса, нежних трава и девојачки витких и узноситих бреза. Име знаменитог бугарског песника Гео Милева, свеprisутног у бићу свога времена, које унеколико превазилази и надраста, окупило је културно-уметничко и мисаоно братство око заједничке духовне трпезе.

Већина од лиричара присутних у овом Зборнику, недвосмислено показује, парафразирајмо Овна: да је песник отац својих стихова, а језик, који је астроном и друмовник Милан, добро разумео, свеопшта мајка и родитељка узмахнутог твораштва. Поједини од ових бугарских песника су истински представници и видовити *делегати* будућности у нашој савременостин. Они су, врли и даровити „функционери“ будућнарења, како би рекао Оскар Давичо.

Књига *Пред звезданим вратима* потврђује да астроном, космополита, полиглота и даровит научник, свестрано разазнаје и продубљено познаје људе, њихов слојевит и вишезначан говор и опевано суштаство бивствовања. Неки од ових стихова, исписани су са истинским разумевањем за општечовечанске, љубавно-интимистичке, универзалне, космичке и социјалне појаве и проблеме, али и за обичне, свакодневне, мале људске радости и невоље; као да су саздани од руменила крви што је непосредно канула из топлог људског срца.

Најдаровитији уметници речи су, са своје стране, врло добро схватили задатке и обавезе своје генерације, настојећи да своја стихотворенија озраче и духовно просветле трачком визија долазећег времена. У бројним од ових песама можемо да пронађемо и откријемо много више, богатије и лирски разуђеније од онога што је у њима подтекстно саденуто и инкрустирано.

Већину лиричара представљених у овој књизи озрачава животворан и смео израз за свеколике и у много чему противречне околности живљења и постојања и вештине да све оно што виде и проживе могу и умеју да саопште на сугестиван начин. Неки од њих, врло интензивно живе своје време и судбину, без намере да се прилагођавају наopakим околностима у своме

окружењу, spremni da se хватају у коштац са најразличитијим облицима конформизма. Зато они одважно продиру у мале и велике људске тајновитости, налазећи у себи снаге да бодро и достојанствено проговоре о ономе што је мука духу, али и шире, о тегобама људског постојања уопште.

Стихови из ове лирски особене хрестоматије претрајавају у бићу истинских човекољубаца, сањајући истовремено раскриљене астралне просторе, недомашну васиону, тврду и опору земљу као и свелудско у одолевању. Захваљујући стваралачком полету, интелектуалној развигорености и моралној доследности, они продиру чак и тамо где бљештави сунчани зраци не сеж, а чарна небеска светила не трепере.

Књига окупља и афирмише песнике из најразличитијих области људског делања, од учењака, преко привредника, предавача, до сликара и издавача који, поред лирског, здраворазумског и ванчулног виђења света, вигоре једну нову поетику радости живљења и бележе драму људског страдања. Понајбољи међу њима налазе се на релацијама савремене уметничке, културолошке, теоријске, научне и филозофске мисли, коју на свој начин богате и осмишљавају. Откривајући чари и лепоте света и људског постојања истовремено разоткривају дубље и суштаственије истине од појединих стихоклепаца и умишљених филозофа, који копају по људским ранама, тражећи скривену истину, која може колико да обасја нове хоризонте, толико и да заслепи невиделом.

Састављач овог Зборника добро запажа да је песничка форма врло разнолика и добро негована, те да се креће од суптилне лирске дескрипције, преко интимистичког, понегде сентименталног распевавања, рефлексивно-медитативног, сцијентистичког, колоритног, епски разуђеног певања, па све до хаику стихова. У томе, они иду за корак испред своје епохе, а смело корачају упоредо са лирским и поетолошким настојањима модерне књижевности.

Међу њима има и профетски надахнутих стваралаца, који друге лекују својим истанчаним стихотворенијима, а сами страдају у сопственим заносима, заплетеностима и обузетостима. Па ипак својим делима посведочавају да је песник гласовита речитост времена и простора у коме живе и опстају. Њихов лиризам помера тешке завесе и драперије самотништва и туге, показујући да су управо они, као ствараоци истовремено и највећи и најмањи усамљеници, аскете, и страдалници, док војују и краљују као промишљени учењаци духовности. Они живе и претрајавају остварењима којима нам се нуде, обраћајући се и новим поколењима, инспиришући их за могуће подухвате.

Са вером да се зрачак и трачак поезије таласа и лелуја у срцима скоро свих људи, а прихватајући Лотреамонов став да ће поезију једнога дана сви писати, надавамо се да ће песничка остварења у овом Зборнику наћи одјека у културно-уметничкој јавности, којој су упућена. Јер поезија је доиста *матерински језик* у души распеваног људског рода (Хердер).

У овом одељку осврнули смо се на песничко дело Милана С. Димитријевића, на разноврсност мотива, слојевитост и вишезначност симболике и стилско-изражајна средства, имајући у виду пре свега његово

рано, младалачко стваралаштво, књигу *Песме* (2000), антологију *Космички цвет* (2003), као и на зборник савремене бугарске поезије *Пред звезданим вратима*, што на изврстан начин заокружује оно што је осамдесетих година прошлог века, започето у оквиру рубрике *Мало поезије* у астрономском часопису *Васиона*. Анализирајући поменути Антологију, посебно смо захватили певање о небу, сунцу, месецу, звездама и другим важнијим космичким ентитетима, отварајући и могућности за нова компаративна истраживања, између осталог, и на релацији Димитријевићевог лирског стваралаштва, студијско-публицистичких и појединих научних прилога. У том погледу могу бити од значаја дубља аналитичка, уметничко-естетска и поетолошка преиспитивања и валоризације у ширем контексту потоње антологије и најновијег зборника бугарске поезије, њихових додирних тачака и узајамних преплитања, што је овде само у скицама назначено. Захвално би било позабавити се и бројним Димитријевићевим приказима, освртима, студијским прилозима и белешкама о већој групи домаћих и страних песника, са становишта космичких преокупација.